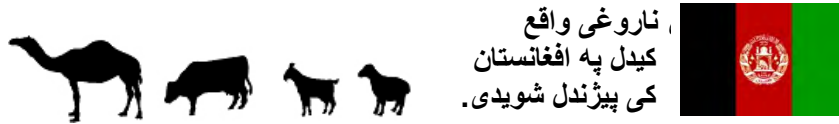

ایښینو کوکوسس

(Echinococcosis)

ناروغی واقع
کیدل په افغانستان
کی پیژندل شویدی.

۱. تعریف

ایکونوکوسس (Echinococcus)، (hydatid ناروغی) یو پرازیتی انفکشن دی چه د منځ محالی عمر لرونکی ایکونوکوسس (*Echinococcus*) پلن چنجی پواسطه منځ ته راځی.

۲. عامل

ایکونوکوسس (*Echinococcosis*) د ایکونوکوسس گرانولوس (*Echinococcus granulosus*) په واسطه چه یو فیته ئی تانیدا (Cestode) پرازیت دی منځ ته راځی او د Taeniidea فامیلی پوری مربوط دی. د دی پرازیت د ژوند دوران غیر مستقیم ډول دی او د خپل تکامل لپاره دواړو میزبانونو یعنی منځ گری میزبان (پسه، وزی، غوایان) او نهائی میزبان (سپی) ته اړتیا لری.

۳. انتقال

د ایکونوکوسس گرانولوس (*E. granulosus*) نهائی میزبان، عمدتاً غوښی خوړونکی Canids، هغه وخت مبتلا کوی چه د منځ محالی میزبان (پسونه، وزی، غوایان) له غوښو سره سیستونه وخورى. دا سیستونه د سپو په کولمو کی تکامل ته رسیږی. د دی پرازیت هگی د سپی د فضلله موادو سره محیط ته غورزول کیږی او د څو میاشتو لپاره په څر ځای او باغونو کی ژوندی پاتی کیږی. کله چه منځ محالی میزبانونه لکه پسونه، وزی او غواگانى دا هگی وخورى نو په دوی کینی په لاروا بدلیږی او د بدن مختلفو برخو ته درومی او سیستونه جوړوی چه اکثرأ په ینه کی وی اولر اندازه په پیوس کی هم موندل کیږی.

۴. اخته کیدونکی څاروی

په خاص ډول هغه څاروی چې په دی ناروغی اخته کیږی هغه پسونه، وزی، غواګانې، مینښی او اوبنان دی. انسانان هم کولای شی کله چې دوی د دی پرازیت هګی د خولی له لاری واخلی په پنه، بښتورګو او مغز کې سیستونه جوړوی. دا هګی ممکن په سابو، میوو او وښو یا ککړو اوبو کې وموندل شی. د رمی سپی د انسانانو په مبتلا کولو کې مهم رول لری.

ایکونو کوسس Echinococcosis یوه ډیر وځیم ساری رنځ دی.

۵. کلینیکي نښی

د تفریح دوره ئی اوږده ده. کلینیکي نښی صرف په منځ محاله میزبان کې لیدل کیږی او اکثرآ کلینیکي علامی د ځانه سره نه لری او غیر اعراضی سیستونه په مسلخ کې په تصادفی ډول موندل کیږی. اکثریت د سیستونو په پنه او پیوس کې موندل کیږی لاکن دا سیستونه ممکن په نورو عضوو کې هم پیداشی. کله چې سیست ډیر غټ شی بیا لکه د ینی بی نظمی، حین او زیږی په شان اعراض منځ ته راوړی. همدارنګه برانکو نمونیا (Bronchopneumonia)، د زړه بی کفایتی، د نمو تا خیر او ضعیفی هم د اعراضو په جمع کې شمیرل کیږی.

۶. غیر معمولی موندنی

په منځ محالی میزبان کې سیستونه اکثرآ انفرادی، له مایع څخه ډک او د فیروزی جدار په واسطه احاطه شوی وی. ډیری له ۷-۱ سانتي مترو پوری قطر لری لاکن بعضی سیستونه تر ۲۰ سانتي مترو هم رسیږی. بعضی سیستونه متقلص، نکروتیک یا مکروبی کیږی. ډیری د دی سیستونو په پنه او کم ئی په پیوس کې موندل کیږی.

۷. تشخیص

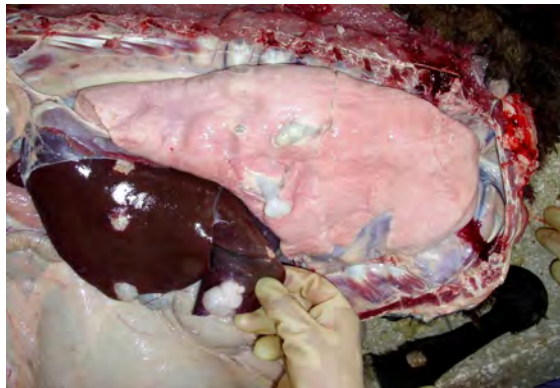
د غایبه موادو روتین معاینات په اصلی میزبان کې د اعتبار وړ نه دی ځکه چې د دی پرازیت هګی د نورو پلنو چنچیانو هګیو سره ورته والی لری. په یو منځ محالی میزبان کې ایکونو کوسس (Echinococcosis) عمده په نکروپسی او یا په مسلخ کې د غوښی د معاینی په وخت کې تشخیص کیدای شی. سیرولوژیکی آزمویښی په عمومی ډول په کورنیو څارویو کې نه کارول کیږی.

۸. درملنه

ایکونوکوسس (*Echinococcus*) په اصلی میزبانونو کې کیدای شي چه دیو تعداد چنجیو ضد درملو په واسطه چه په هغو کې پرازیکونیت (Praziquantel) (Droncit) شامل دی تداوی شي. په منځ محاله میزبانونو کې پرته له جراحی عملیات کومه درملنه نه لری او هغه هم په مالونو کې چندان مناسب نه وی.

۹. مخنیوی او کنترول

دا ناروغی په سپو او پشو گانو کې وقایه کیدای شي یعنی سپی او پشوگانې پری نه بنودل شي تر څو د اخته څاروو غوینی په ځانگړی توگه داخلی اعضاوو وخورى. سپو ته باید د پسونو، وزو او غوایانو خامی اعضاوی (فضلات، ینه او نور) ورنه کړل شي. د سپو خصوصاً د پسو د رمو د سپو منظمه معاینات او درملنه د څارویو د ایکونوکوسس (*Echinococcosis*) په واقعاتو کې کموالی را وستلای شي. د انسانانو د وقایې لپاره سپی باید دسابو له پټو څخه لری وساتل شي تر څو د سابو د ککړتیا (د سپی د غولو د هگیو پواسطه) مخه ونیول شي. صحی یا روغتیائی تدبیرونه لکه د لاسونو مینځل مخکی له غذا خورلو او یا پس د سپی له تماس څخه باید جداً مراعات شي. ډیری سیستونه په پسونو او وزو کې فوق العاده ساری دی په دی اساس دمسلمخ کارکوونکی باید په ځانگړی توگه ډیر احتیاط وکړی. ډیری سیستونه په غوایانو کې معقم وی او خطر ئی انسانانوته ډیر کم وی.

دایکونوکوکس (*Echinococcus*) سیست د پسه په ینه او پیوس کې.